

2019 IV 15

0930

Seat No.

Time : 1½ Hours

SOCIAL SCIENCE—II (M)
(Geography & Economics)

Subject Code

S	0	1	2	B

Total No. of Questions : 4

(Printed Pages : 7)

Maximum Marks : 40

- सूचना : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) प्रश्नपत्रिकेत चार मुख्य प्रश्न आहेत.
- (iii) प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर नवीन पानावर लिहा.
- (iv) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (v) प्रत्येक प्रश्नाचा क्रमांक व उपक्रमांक स्पष्टपणे लिहीणे आवश्यक आहे.

1. (अ) खालील प्रश्नांखाली दिलेल्या बहुपर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा :

- (i) खालीलपैकी कोणत्या राज्यात अतिप्रमाणात गुरे चारण्यामुळे जमिनीचे अवमुल्यन झाले आहे ? ½

(अ) हरियाणा

(ब) अरुणाचल प्रदेश

(क) पंजाब

(ड) महाराष्ट्र

(ii) खालीलपैकी कोणती जमिन पहिल्या पावसानंतर किंवा मान्सूनपूर्व पावसानंतर कसली जाते ? 1/2

(अ) लॅटेराईट

(ब) गाळाची

(क) काळी

(ड) रुक्ष

(ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 15 शब्दांपर्यंत लिहा : 2

(i) संयुक्त वन व्यवस्थापनामुळे स्थानिक जमातींना कसा फायदा झाला ?

(ii) लॅटेराईट मृदेमध्ये विघटन झालेले घटक कमी प्रमाणात का असतात ?

(क) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 ते 30 शब्दांपर्यंत लिहा : 4

(i) जंगल आणि वन्यजीव साधनसंपत्तीचे संवर्धन करणे का गरजेचे आहे ?

(ii) पर्वत महत्त्वाचे का आहेत ?

(ड) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 3

(i) अति प्रमाणातील जल सिंचनाचे वाईट परिणाम कोणते ?

(ii) बहुउद्देशीय नदी प्रकल्पाची वैशिष्ट्ये कोणती ?

2. (अ) खालील 'अ' गटात शेतीचे हंगाम आणि 'ब' गटात पीके दिलेली आहेत. त्यांच्या योग्य

जोड्या जुळवा :

1

गट 'अ'

गट 'ब'

(i) झैद

(अ) ताग

(ii) रब्बी

(ब) काकडी

(क) गहू

(ड) कापूस

(ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 15 शब्दांपर्यंत लिहा :

2

(i) तेलबियांचे उपयोग लिहा.

(ii) व्यावसायिक/व्यापारी शेतीमध्ये आधुनिक घटकांचा वापर का केला जातो ?

(क) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 ते 30 शब्दांपर्यंत लिहा :

4

(i) भारत सरकारने शेतीच्या आधुनिकीकरणासाठी कोणती पावले उचलली आहेत ?

(ii) आम्ही खनिज संवर्धन का केले पाहिजे ?

(ड) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा :

3

(i) भारतात सौरऊर्जेला उज्वल भवितव्य का आहे ?

(ii) खनिजे ही आपल्या जगण्याचा अविभाज्य घटक का आहेत ?

3. (अ) खालील प्रश्नांखाली दिलेल्या बहुपर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा :

(i) खालीलपैकी वैयक्तिक संदेशवहनाचे उदाहरण कोणते ? 1/2

(अ) पत्र

(ब) दूरदर्शन

(क) वर्तमानपत्र

(ड) सिनेमा

(ii) खालीलपैकी कोणता कच्चांमाल अल्युमिनीअम (Smelting) कारखान्यामध्ये वापरला जातो ? 1/2

(अ) अभ्रक

(ब) तांबे

(क) मॅंगनीज

(ड) बॉक्साईट

(ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 15 शब्दांपर्यंत लिहा : 3

(i) ताग उत्पादनाला अंतर्गत मागणी का वाढत आहे ?

(ii) ध्वनी प्रदुषण कमी करण्यासाठी कोणतेही दोन मार्ग लिहा.

(iii) देशाच्या अर्थव्यवस्थेत वस्त्रोद्योगाने वेगळे स्थान का मिळवले आहे ?

- (क) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 ते 30 शब्दांपर्यंत लिहा : 4
- (i) भारतीय रेल्वेला कोणत्या समस्यांना सामोरे जावे लागते ?
- (ii) गोव्यात पर्यटन महत्त्वाचा उपक्रम का आहे ?
- (ड) तुम्हाला पुरवलेल्या भारताच्या नकाशात खालील बाबी दाखवा. तुम्ही वापरलेल्या चिन्हांची सूची तयार करा : 2
- (i) कर्नाटकातील न्यू मंगलोर बंदर
- (ii) गुजरातमधील राजकोट येथील कापड उद्योग
- (iii) पश्चिम बंगालमधील दुर्गापूर लोह पोलाद उद्योग
- (iv) उत्तर प्रदेशमधील नॉयडा माहिती तंत्रज्ञान पार्क
4. (अ) खालील प्रश्नांखाली दिलेल्या बहुपर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा :
- (i) खालीलपैकी कोणते तृतीय विभागाचे उदाहरण आहे ? 1/2
- (अ) वाहतूक
- (ब) जंगल व्यवसाय
- (क) उत्पादन
- (ड) मासेमारी

(ii) खालीलपैकी कोणता सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योग आहे ? 1/2

(अ) रिलायन्स उद्योग मर्यादित

(ब) सेझा गोवा उद्योग

(क) भेल

(ड) पोस्ट ऑफिस

(ब) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 15 शब्दांपर्यंत लिहा : 3

(i) दरडोई उत्पन्न म्हणजे काय ?

(ii) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना 2005 (NREGA 2005) मधील एक वैशिष्ट्य लिहा.

(iii) केरळात बाल मृत्यूदर कमी का आहे ?

(क) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 ते 30 शब्दांपर्यंत लिहा (कोणतीही दोन) : 4

(i) ग्राहक संरक्षण कौन्सिलचे महत्व काय आहे ?

(ii) रितसर पतपुरवठा विभाग आणि अनौपचारिक पतपुरवठा विभाग यामधील फरक लिहा.

(iii) जागतिक व्यापारी संघटना सतत अपयशी होत आहे. स्पष्ट करा.

(ड) खालील तक्त्यात 2012 आणि 2016 मधील खेळण्यांचे उत्पादन दिलेले आहे. त्याचा अभ्यास करून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

देश	2012 लाखामध्ये उत्पादन	2016 लाखामध्ये उत्पादन
फ्रान्स	12101	19676
जर्मनी	16012	25913
यु.एस.ए.	14279	22876
चीन	15477	24018

(i) 2012 मध्ये कोणत्या देशाचे उत्पन्न सर्वात जास्त होते ? 1

(ii) वर्ष 2016 मध्ये जर्मनी आणि चीन यांमधील उत्पादनातील फरक किती होता ? 1